

Nurettin Topçu'nun Eğitim, Öğretmen ve Okul Anlayışına Eleştirel Bir Bakış

Erkan Göktaş^a

^aMatematik Öğretmeni

ÖZET

Eğitim, öğretmen ve okul kavramlarına yüklediği milliyetçi mukaddesatçı söylemlerle dikkat çeken Nurettin Topçu'nun düşüncelerinin dayandığı Hareket Felsefesi, bu düşüncelerin şekillenmesinde temel rol oynamıştır. Topçu'nun eğitim anlayışına etki eden Hareket Felsefesi, her ne kadar bazı tasavvuf akımlarına benzese de varlık, irade ve ahlak gibi kavramların inşasında doğrudan bu felsefenin kurucularının etkisi altındadır. Bu nedenle, eğitim anlayışı bu felsefenin temel düşüncelerinden etkilenerek inşa edilmiştir. Eğitim, okul ve öğretmen kavramlarının içeriği de doğrudan bu felsefeden etkilenmiştir. Bu makalede, Topçu'nun eğitim ile ilgili yazıları esas alınarak eğitim, öğretmen ve okul kavramlarına yüklediği manalar incelenmiş ve ülkemiz özelinde eğitime nasıl baktığı irdelenmiştir. Böylece, Topçu'nun, düşüncelerinin dayandığı Hareket Felsefesi ve eğitim meselesine bakışı ile bu yaklaşımın günümüz eğitim meselelerini çözebilme kabiliyetinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

MAKELE TÜRÜ

Araştırma

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim 11 Mart 2019

Kabul 1 Mayıs 2019

ANAHTAR KELİMELELER

Nurettin Topçu, eğitim, öğretmen, okul

Giriş

Yakın dönem düşünce tarihimizin önemli şahsiyetlerinden olan Nurettin Topçu, felsefe alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştır. Felsefenin yanı sıra eğitim, sanat, edebiyat ve sosyoloji gibi çeşitli alanlarda yaptığı çalışmaları içeren çok sayıda eser bırakmıştır. Düşünce hayatında eğitime ve eğitim meselelerine özellikle yer veren Topçu, memleketin eğitim meselelerini çözmeye dönük çeşitli öneriler sunmuştur. Eğitim meselesini ilkökul, lise ve üniversite düzeyinde ele alan Topçu, her dönem için okutulacak dersler ve uygulanacak eğitim faaliyetleri için farklı öneriler geliştirmiştir.

Atıf bilgisi: Göktaş, E. (2019). Nurettin Topçu'nun eğitim, öğretmen ve okul anlayışına eleştirel bir bakış, *Harran Maarif Dergisi*, 4 (1), 50- 64. doi: 110.22596/2019.0401.50. 64

Sorumlu yazar: Dr.Erkan Göktaş, **e-posta:** erkamgoktas@gmail.com

Geliştirilen öneriler, memleketin o zamanki durumunu dikkate almış olmasına rağmen, eğitim gibi önemli meselelerin çok geniş zaman dilimlerini etkileyecek nitelikte olmasından dolayı incelemeyi hak etmektedir.

Nurettin Topçu'nun eğitimle ilgili yazıları daha çok "Türkiye'nin Maarif Davası" adlı kitabında toplanmış ve yayımlanmıştır. Topçu'nun yaşadığı dönemde eğitim üzerine çok farklı şekilde yaklaşım değerlendirmeler yapılmış olmasına rağmen bu araştırmada daha çok Topçu'nun görüşleri irdelenecektir. Bu çalışmada, Topçu'nun eğitim ile ilgili yazıları esas alınarak eğitim, öğretmen ve okul kavramlarına yüklediği manalar incelenecek ve ülkemiz özelinde eğitime nasıl baktığı irdelenecektir. Böylelikle, Topçu'nun, dayandığı hareket felsefesi ve eğitim meselesine bakışı ile bu yaklaşımın günümüz eğitim meselelerini çözebilme kabiliyetinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Araştırmanın yöntemi analiz ve eleştiriyle birlikte, betimleme biçimindedir. Eleştiri ve sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Nurettin Topçu'nun Kısaca Hayatı

Nurettin Topçu, 1909 yılında İstanbul'da doğdu. 1928'de İstanbul Erkek Lisesi'nden mezun oldu. Lise öğrenimi sırasında felsefeye merak duymaya başladı. Avrupa'da eğitimine devam etmek amacıyla girdiği sınavı kazanarak Fransa'nın Paris şehrine gitti. Burada, sonraki fikir hayatına büyük etkisi olan Maurice Blondel ile tanıştı ve ondan dersler almaya başladı. Strasbourg Üniversitesi'nde felsefe, ahlak ve sanat tarihi alanında eğitim aldı. Daha sonra Sorbonne Üniversitesi'nde doktora çalışmalarına başladı. 1934 yılında doktorasını tamamlayarak Sorbonne'dan mezun olan ilk Türk doktora öğrencisi oldu. Doktora tezi Fransızca "Conformisme et Revolte" adıyla basıldı ve daha sonra Türkçeye "İsyah Ahlakı" başlığıyla çevrildi ve yayımlandı (Kara, 2009).

Fransa'dan yurda döndükten sonra Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmeni olarak göreve başladı. Çeşitli okullarda yaklaşık 40 yıl süren öğretmenlik hayatının son 18 yılı kendisinin de mezun olduğu İstanbul Erkek Lisesi'nde geçti ve buradan emekli oldu. Nurettin Topçu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Hilmi Ziya Ülken'in kürsüsünde bir süre eylemsiz ahlâk doçentliği yaptı. Bu yıllarda Henry Bergson'un çalışmalarına dayanan "Sezginin Değeri" adlı doçentlik tezini hazırladı. Topçu 1939'da, sonraki hayatı boyunca yayımlayacağı "Hareket" dergisini çıkarmaya başladı.

Derginin adı ve içeriği, doktora tezindeki çalışmalarına da ilham kaynağı olan hareket felsefesine dayanmaktadır. Yaşadığı dönemin önemli gençlik ve öğrenci topluluklarında fikirlerini sunan çok sayıda konferans ve toplantı düzenledi. Bu çalışmalarla fikirlerini geliştirip yaymaya çalıştı. Nurettin Topçu, 1975 Nisan ayında hastalandı ve 10 Temmuz 1975 günü vefat etti (Kara, 2009).

Nurettin Topçu ve Hareket Felsefesi

Nurettin Topçu'nun fikir dünyasında büyük yer edinen hareket felsefesinin kökleri İmmanuel Kant ve Henri Bergson'a kadar uzanan, Maurice Blondel, ve Louis Massignon ile daha belirgin bir niteliğe ulaşan hareket kavramına dayanır. Özellikle Blondel ve Massignon'un görüşleri ekseninde, kendisi de hareket felsefesine dayanan bir düşünce geliştirmiştir. Topçu, Blondel'in metafizik düşüncesiyle birlikte felsefe anlayışından da etkilenmiştir. Louis Massignon'un da etkisiyle düşüncesini Hallâc-ı Mansur üzerinden İslâm'ın tasavvufi yorumuyla desteklemiş ve şekillendirmiştir. Blondel'in hareket felsefesi ve Massignon'nun Hallâc-ı Mansur yorumu Topçu'nun düşüncesinin odak noktasındadır. Etkilendiği Blondel modeline benzer biçimde din ve felsefe ilişkisini yeniden inşa ederken modern felsefe karşısında sessiz kalmış görünen İslam felsefe geleneğini, vahdet-i vücud görüşü ekseninde güncellemeye çalışmıştır (Utku, 2016).

Blondel gibi hareketin insanda içkin durumda olan ilahi yönle bağıntısına değinen Topçu, Zorunlu Varlık veya Allah'ın, insanın hareketlerinde ya da hareketlerin kaynağındaki iradesinde içkin olarak bulunduğunu savunur. Yani aşkınlık insanda içkin olarak bulunur, bu aşkınlığı ortaya koyanın da hareket olduğunu savunur (Gündoğan, 2006). Allah'ın sanki insana karşı yine insanın içinde isyan ettiğini belirterek bu hâlin, insandaki ikilik içerisinde, Allah'a sahip benliğin Allah 'sız benliğe karşı gelmesi, yani isyanı olduğunu ifade eder. Ona göre, isyan Allah'ın insandaki hareketidir. Bu anlamda hareketin, insanla Allah'ın bir terkibi olduğunu savunur (Topçu, 2004). Topçu'ya göre, ahlâkî vafını taşıyan her hareket bir başkaldırı hareketi ve ilâhî irade karşısındaki her hareket ise bir nevi itaattir (Topçu, 2017). Blondel'in, insanın tabiatüstüne yükselmede kendini aşması gerektiğini söylemesine benzer biçimde Topçu da, iradenin kendi dışına çıkarak kendini aşması gerektiğini ileri sürer. Blondel, Hıristiyan bir ferdiyetçilik anlayışına sahipken Topçu, İslâm mistisizmi çerçevesinde bir ferdiyetçilik anlayışına sahiptir (Gündoğan, 2006).

Nurettin Topçu'ya Göre Eğitim, Öğretmen ve Okul

Nurettin Topçu, cumhuriyet döneminde eğitim meselesiyle ilgilenen aydınlardan görece farklı bir eğitim anlayışına sahiptir. Hayatı bir okul gibi görerek dünyayı tanıma ve yorumlama biçimini kazanmak gerektiğini savunan düşünürlerden Nurettin Topçu, eğitime yüklediği anlam ve bakış açısını maarif, muallim ve mektep terimleri üzerine bina etmiştir. Topçu'nun meseleye bakışı bu üç önemli kavrama yüklediği mana ve içerikle doğrudan alakalıdır.

Topçu'nun eğitim, öğretmen ve okula yüklediği derin mukaddesatçı manaların kökleri, hareket felsefesine dayanmaktadır. Mukaddesatçı içerikleri Topçu'nun anlayışına göre şekillenen bu kavramlara yüklediği manaların kendi İslam anlayışıyla yakından alakası olmakla birlikte, etkilendiği düşünürlerle de ilgisi olduğu muhakkaktır. Özellikle Massignon'un "hareketin bulunmadığı yerde Allah yoktur, o nerede görünürse Allah oradadır" (Topçu, 2006, s.57) mealindeki düşünceleri, Topçu'nun anlayışına temel teşkil eder. Bu nedenle kavramların arka planındaki felsefenin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Eğitim - Maarif

Eğitim yerine "maarif" kelimesini kullanan Topçu'ya göre, bir milletin ruhunu yapan maariftir. Maarifin olmaması milletin ruhunun olmaması demektir. Maarif hangi yönde ilerlerse, milletin ruhu da o yönü takip eder. Kısaca millet demek milletin maarifi demektir (Topçu, 1997). Burada kullandığı maarif kelimesiyle aslında, bilgiye irfan boyutu katan bir eğitim anlayışını kast etmektedir. İrfan boyutu milletin tarih ve inanç şuuruyla ulaşılabileceği bir boyutu ifade ediyor. Bu boyuta ulaşmak için din anlayışından beslenmeye gerek vardır. Fakat bu din anlayışının sahici ve öğrenmeyi teşvik edici mahiyette olması gerekir ki maarif, milleti esas köklerine bağlayabilsin ve oradan beslenmesini sağlayabilsin. Bu nedenle maarifin milli olması yani milletin kendi değerlerine ve köklerine dayanan bir anlayışta olması elzendir. Zira Topçu'ya göre, "Fertte olduğu gibi millet vücudunda da iki temel unsur bulunur. Biri ecdadın verasetiyle diğeri ise maarif ile ulaşılan eğitimdir. Ecdadın verasetiyle edinilen eğitim tarih bilinci içinde saklıdır. Eğitim ise maarifin hizmetidir" (Topçu, 1997, s.27). Maarif, böyle bir şuur kazanmaya yardımcı olmalıdır. Kendi geleceğine yön verebilen her milletin kendi tarih bilincine bağlı olan, kendine has bir eğitim anlayışı vardır. Bu anlayış, nesilden nesle aktarılarak temel esaslar korunur.

Kendi özüne bağlı biçimde ilerlemeleri takip etmek ve yeniliklere katkıda bulunabilmek özünü korumayı mümkün kılar.

“Şüphesiz, ruhumuzun bütün bölümlerini işleyip değerlendirecek olan büyük bir maariftir. Maarif, yalnız mekteplerde okutmak ve okuyanlara bir takım bilgiler vermek değildir. O, bir milletin bütün halinde, düşünme ve yaratıcılık sahasında seferber edilmesidir. Başka bir deyimle maarif, bir cemiyetin düşünüş tarzının, kültürünün ve ideallerinin cihazlanmasıdır” (Topçu, 1997, s.78) diyen Topçu, eğitimi bir milletin bütüncül biçimde gerçekleştireceği bir düşünme ve üretme faaliyeti olarak görmektedir. Kendi öz değerleriyle bağlantılı bilme ve yoğrulma süreci olarak gördüğü eğitimi, sadece bilgi aktarım faaliyetleri olarak görmeye şiddetle karşı çıkar. Bir toplumun düşünme biçimi, kültür ve ideallerinin ete kemiğe bürünmüş biçimi olarak gördüğü eğitimi aynı zamanda büyük bir görev sorumluluk bilinciyle çalışma farkındalığını kazanma çabası olarak da telakki etmiştir. Bu faaliyetler en üst düzey dikkat ve uyanıklık halinde, adeta hayatta kalma mücadelesi gibi ciddiyetle gerçekleştirilmelidir. Çünkü eğitim veya maarif anlayışı, bir milleti diğerlerinden farklı kılan ve hayatini devam ettiren ruhu gibidir.

Eğitimde uzmanlaşmanın ısrarla üzerinde duran Topçu, “Asrımızın, ihtisas asrı olduğu ve bütün ilim kollarında keşiflerin günden güne çoğaldığı su götürmez bir realite iken, ilkokulun dördüncü sınıfından lisenin son sınıfına kadar dersleri birbiri üzerine yığıyor ve her birini döne döne tekrar ediyoruz” (Topçu, 1997, s.87) diyerek aslında belirli konularda ihtisaslaşmak gerektiğini ifade etmiştir. Çok farklı içeriklerdeki derslerin küçük yaşlardan başlayarak zihinlere adeta boca edilmesine karşı çıkmıştır. Topçu, “Her telden biraz çalmak, pek sathî ansiklopedik bilgilere sâhip olmak insanı derin tefekküre ısıdırmaz (Topçu, 1997, s.88).” sözleriyle çok çeşitli yüzeysel bilgiler yerine belirli bir konuda daha derin bilgilere ulaşmak gerektiğini savunmuştur. Çünkü yüzeysel öğrenmeler, derin düşünme ve akıl yürütme faaliyetlerini beslemez.

Öğretmen - Muallim

Nurettin Topçu'ya göre maarif (eğitim)in temel unsuru kendi deyimiyile muallim yani öğretmendir. Topçu muallim için, “Muallim, gençlere bilmediklerini öğreten bir nakledici değildir. Bu iş kitabın işidir, bilmediklerimiz hep kütüphanelerde bulunmaktadır. Her sahada yalnız bilinmeyeni bilmekle eski devrin tahsili elde edilir” der (Topçu, 1997, s.60).

Öğretmen sadece bilgi aktaran değil bilgiyi hazmetmiş ve hayatına aksettirmiş canlı bir örnektir. Kendi örneğiyle öğrencilerine aklını kullanabilmeyi, düşünebilmeyi, fikir beyan edebilmeyi öğreten bir rehber olmalıdır. Aksi halde sadece kuru bilgi aktarımı bu gayeye hizmet etmez.

Muallimliği tüccarlıktan ayıran Topçu, maaşın azlığına veya çokluğuna bakarak bu mesleğe kıymet vermenin, mesleğin ehemmiyeti ve kutsiyetini idrak edememek anlamına geldiğini ifade edip bu işin para değil “ruh” işi olduğunu ısrarla belirtir (Topçu, 1997, s.60). Öğretmenliği bir adanmışlık mesleği olarak gördüğü için kendini gerçekten bu mesleğe adayan insanların gözünde maddiyatın ehemmiyetsiz olduğunu anlatmaya çalışır. Çünkü gerçekten adanmak demek, mesleğe canı gönülden bağlanmak ve aşk ile çaba sarf etmek demektir.

“Muallim, ruhlar sanatkârıdır” diyen Topçu, öğretmenin derin birikimiyle toplumun her kesimine doğruluk ve dürüstlüğü ilke edinerek yaşamının örneğini sunacak nitelikte olması gerektiğini savunur (Topçu, 1997, s.62). Özellikle zamanının gerektirdiği donanıma sahip olamayan, dini sadece yüzeysel ve şekilci kurallar bütünü olarak sunan din adamlarının topluma ışık tutamayacağını belirterek bu manada muallimin münevver bir yol gösterici olması gerektiğini düşünür. Zira muallim, milletimizi millet yapan manevi değerlerin, özümüzü tarif eden inancımızın faziletli bir temsilcisidir.

Muallimi milli varlığın adeta temel direği olarak gören Topçu, öğretmenin sorumluluğunun çok büyük olduğunu ifade eder. Bu ağır sorumluluğu kendi sözleriyle şöyle ifade eder: “Muallimin mesuliyetleri çoktur ve cemiyet hayatının her sahasına uzanmaktadır. Bir memlekette ticaret ve alışveriş tarzı bozursa bundan muallim mesuldür. Siyaset, milli tarihinin çizdiği yoldan ayrılmış, milletinin tarihi karakterini kaybetmişse bundan mesul olan yine muallimdir. Gençlik avare ve davasız, aileler otoritesizse bundan da muallim mesul olacaktır. Memurlar rüşvetçi, mesul makamlar iltimasçı iseler muallimin utanması icap eder. Din hayatı bir riya veya taklit merasimi haline gelerek vicdanlar sahipsiz ve sultansız kalmışsa bunun da mesulü muallimlerdir” (Topçu, 1997, s.66). Buradan anlaşılacağı gibi eğitimi ve öğretmenliği okul ve öğrenciyle sınırlı tutmayıp hayatın her alanında sorumluluk sahibi olmayı gerektiren zor bir görev olarak görmektedir. Bu kadar zorluğu öğretmene yüklemenin gerekçesini ise her insanın mutlaka bir öğretmenin elinden geçmiş olmasına bağlar.

Topçu, insanların ruhunu yoğuran, mesuliyetleri çok fazla olan muallimin nasıl bir insan olması gerektiğini ve hangi özelliklerinin olduğunu şöyle sıralar:

1) “Her şeyden evvel muallim, hayatımızın sahibi olmaktan ziyade sanatkâridir. Kullanıcısı değil, yapıcısıdır. Seyircisi değil, aktörüdür. O, en doğru, en güzel hayat örneğini yapar, hazırlar, bize sunar; biz yaşarız.” Öğretmen bu anlamda rol modelidir. Hayatın en anlamlı ve ideal halini sunabilen kişidir.

2) “Muallim, geçeceği yol bütün engellerle örtülü olduğu halde, buna tahammül etmesini bilen, tahammül etmesini seven bir idealisttir.” Öğretmen her türlü zorluğa göğüs geren, hata ve kusurları ısrarla düzeltmeye devam eden, idealist bir insandır.

3) “Muallimlik sevgi işidir, ruh sevgisidir. Ruhun ulvî olan isteklerine nefsinden her şeyi feda eden sevginin, ferdi ulaştırdığı örnek insan mertebesidir.” Yaşantısıyla örnek olan öğretmen, her zaman ideale yaklaşma çabası içinde olmalıdır. Bu durum sıra dışı fedakârlık ve özveri gerektirir.

4) “Muallim, hepimizin her an muhtaç olduğu doktordur. İman ve anlayış vasıtaları ile bizi tedavi eder.” Sağlam bir inanç ve bilgi temeli olan öğretmen, adeta bir doktorun bedeni tedavi etmesine benzer biçimde ruhun mustarip olduğu hallere manevi merhem sürebilendir.

5) “Muallim, sahip olduğu bu mesuliyetle içimizde en fazla hür olan insandır. Çünkü mesuliyetimiz, hürriyetimizin kaynağıdır” (Topçu, 1997, s.66-68). Sorumluluğunun çok fazla olmasından dolayı öğretmenin hürriyeti de fazladır. Çünkü hürriyetin genişliği mesuliyetin fazlalığına bağlıdır.

Okul - Mektep

Mektep yani okul, Topçu'ya göre öğrenme yeridir. Öğrenmeyi bir nevi “çıraklık” olarak görür. Mektep adeta bir “atölye” ve öğretmen ise bu atölyedeki “usta” rolündedir. Öğrenci bir çırağın ustasından bir işi yapmayı öğrenmesine benzer biçimde öğretmeninden hakikati öğrenir. Buradaki usta çırak ilişkisini daha belirgin biçimde şöyle ifade eder: “Öğrenme, her şeyden evvel bir çıraklıktır. Mektep çıraklık yeridir, diyebiliriz ki bir tezgâhtır. O tezgâhta usta yapar, çıraklar tekrarlar. Usta verir, çırak alır. Alınmamış, benimsenmemiş, benliğe mal edilmemiş bir ders, iyi bir ders sayılmaz.

Mektepte alınan ders, ya bir tasavvurdur, hayale mal edilir; ya bir hünerdir, ele mal edilir; ya bir iradedir, iktidarımıza ilâve edilir; ya da bir aşktır, kalbe doldurulur (Topçu, 1997, s.46). Buradan anlaşılacağı gibi okulu, öğretmeni ve öğrenciyi çok geniş manada öğrenme faaliyetlerinin temel bileşenleri olarak görmektedir. Okul bir ışık gibi öğrenmeye elverişli bir mekândır. Öğretmen burada ustaca işi yaparak öğretendir. Öğrenci ise yapılan işi tekrar edip bizzat yaparak öğrenendir. Yapararak yaşayarak öğrenilen bir iş, benimsenmeye uygun hale gelir. Öğrenilen ders çok boyutludur. Bir kavramın zihinde yansıma bulması, bir el becerisinin kazanılması, bir kararlılığın öğrenilmesi veya bir hedefe ulaşma isteğinin kazanılması biçiminde olabilir.

Milli mektep modelini savunan Topçu, okulu öğretilceklerin içeriğinden binaların şekillerine kadar, milletin karakteristik özelliklerini yansıtan bir değişim ve dönüşüm merkezi olarak görür. “Hakikat şu ki, millet bünyesinde inkılâplar mektepte başlar ve her milletin, kendine özel olan mektebi vardır. Millî mektep, zihniyet ve örflerde, metotları ve müfredatıyla, terbiye prensipleri ve psikolojik temellerde, hatta binasının yapı tarzıyla kendini başka milletlerinkinden ayırır” (Topçu, 1997, s.12). Bu anlamda yabancı okullara karşı çıkarak okulun mutlaka milli kimlikte olması gerektiğini savunur. Okul, bireylere kendi milletinin kültür ve tarih bilincini aklın ve düşüncenin rehberliğinde keşfedilen yeni bilgilerle yoğurup verebilen bir ocaktır. Öyle ki bu ocak, büyük değişim ve dönüşümlerin dayanak noktası olmalıdır.

Mektebi bir mabet gibi gören Topçu, ona kutsal bir boyut atfetmiştir. Bu konuda, “İsterseniz hayata da mektep deyiniz. Ancak hayat çok gayeli öğretim yapar, mektep ise tek gayeli öğretim yapar; hayat hâdiselerinin manasız, ne sebebi ve ne de hikmeti anlaşılmaz çokluğundan kurtararak zihinleri manalı ve tatmin verici birliğe ulaştırır. Böylelikle, insan iradesine takip edeceği istikameti gösterir ve birliğe götüren her hareket gibi ruhî sonsuzluğun sevgisine kavuşturur. Bu sebepten denebilir ki mektep, mabettir” (Topçu, 1997, s.45) der. Dolayısıyla aslında okulun araştırma, öğrenme ve düşünme fiillerinin ibadet gibi yapıldığı bir mabet olduğunu ima eder. Düşünme, öğrenme, araştırma faaliyetleri kişiyi varlığın kaynağının birliği ve manen sonsuz huzur hissine götürür. Karmaşadan, düzensizlikten, belirsizlikten sıyrılarak bir amaca yönelmeye sevk eder. Adeta ibadetin ruha hissettirdiği esenlik gibi, öğrenme de insanı huzura kavuşturur.

Çok boyutlu öğrenmenin gerçekleştiği okul hayatı, sanılanın aksine çok geniş kapsamlıdır. ”Hayatın her sahasında ailede, alış verişte, hukukta, siyasette, sanatta ve ahlakta mektebe muhtacız” (Topçu, 1997, s.56) diyen Topçu, hayatın her alanında kendi özümüz ve geçmişimizden beslenen bir kültür biçimi olarak mektebi tasvir etmektedir. Kendimize özgü sanatımızın mektebi olabildiği gibi alış veriş biçimimizin de bir mektebi yani dayandığı bir kültürü olmalıdır. Bu anlamda mektebi klasik bir okuldan öte, manen yükselme yeri olarak gören Topçu bunu şöyle ifade eder: “Mektep, manaya yükseliş, birliğe yöneliş, kaide ve disiplindir. Bütün bunların birleşmesinden ruhanî ve ilâhî bir koku ruhlara dağılır. Mektebi aşk besler, metotlu düşünce yaşatır” (Topçu, 1997, s.56). Bu anlamda mektep, iki ana kaynaktan hem manevi olarak aşk ve inançtan hem de gözlemlenebilen dünyayı ölçüp biçen, aklın yöntemlerinden yararlanır. Mektepte öğrenilenler bu iki ana damarla beslenmelidir ki öğrenme eksik kalmasın. Bunu yapmakla bilginin, hem kendi inanç ve kültürüyle tanımlanmış sağlam bir temele hem de aklın temel düşünme kurallarına dayanması sağlanacaktır.

Öğrenilecek bilginin veya ders içeriğinin seçilmesi konusuna dikkat çeken Topçu, insanın öğrenmede seçici olması gerektiğini savunur. “Öğreneceğimiz şeyler, her şeyden evvel şahsiyetimizin özetini teşkil eden âlemlerle ilgili olmalıdır. Ondan sonra, şahsiyetimizin hayatı için var olması zorunlu bilgiler edinmeliyiz. Lâkin varlığımızın derinlerine yerleştireceğimiz bilgi mutlaka şahsiyetimizin özümüyle ilgili olacaktır. Edineceği bilgileri seçmeyip her görüp işittiğini öğrenen insanın bütün bilgileri faydasız ve değersizdir” (Topçu, 1997, s.49). Buradan hareketle, okulda öğretileceklerin de mutlaka öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun olması, çok fazla içerikle zihinlerin gereksiz yere meşgul edilmemesini savunduğu anlaşılmaktadır. İnsanın gerçek hayatında işine yarayacağı, yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olan, hayatı kendi kişilik özelliklerini de dikkate alarak tanımaya yardımcı olan bilgiler seçilerek öğretilmelidir.

Eleştiriler

Eğitim, okul ve öğretmen kavramlarına yüklediği milliyetçi mukaddesatçı söylemlerle dikkat çeken Nurettin Topçu, yakın tarihimizin dikkatli biçimde okunması ve değerlendirilmesi gereken düşünürlerindedir. Topçu'nun idealist yaklaşımlarının dayanak noktası hareket felsefesidir. Topçu'nun eğitim anlayışına etki eden hareket felsefesi, her ne kadar bazı tasavvuf akımlarına benzese de varlık, irade ve ahlak gibi kavramların inşasında

doğrudan bu felsefenin kurucularının etkisi altındadır. Bu nedenle, meselenin derinlerine inilerek analiz edilmesi gerekir. Eğitim, okul ve öğretmene biçilen mana ve görevin bu felsefeden ne derece etkilenecek inşa edildiği ayrıca araştırılmalıdır. Dikkat edilmesi gereken husus, bu kavramların üzerine inşa edildiği felsefe ile kavrama yüklenen mukaddesatçı kimlik arasında uyum olup olmadığının nesnel biçimde ortaya çıkarılmasıdır.

Topçu'nun eğitime yüklediği ideal niteliklerin gerçeklerle ne kadar uyduğu ayrı bir çalışma konusu olmakla birlikte, yapılan eğitim tariflerinin zamanı okuyabilme yeteneği dikkate alınmalıdır. Saf bir idealizm temeline dayanan tanımlar, gerçek hayat durumlarını anlama ve anlamlandırma süresini uzatabilir. Maarife yüklenen manalar çok üst düzey hedefleri ileri sürmesine rağmen bu anlayışa nasıl ulaşılacağına, gerçek hayata uygulanabilir bir reçetesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Topçu'nun öğretmene yüklediği ideal özellikler ve ağır sorumluluklar bu mesleği gerçekleştirmenin aşırı zor olduğu izlenimini veriyor. Bununla birlikte, gerçek hayatta bu niteliklere nasıl ulaşılacağına açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bütün bu sorumlulukları gerçekleştirebilecek bir öğretmenin nasıl yetişmesi gerektiğinin de ayrıntılı tarifine gerek vardır. İdealist yaklaşımlar yüksek ufukları hedefliyor olmasına rağmen gündelik, sıradan sorunların nasıl çözüleceği noktasında somut öneriler sunmakta yetersiz kalabilir. Çok geniş çerçeveler çizmek yerine, en basitten bir sınıf yönetiminden başlayarak gerçek hayat durumlarında olması gereken davranışların ayrıntılı biçimde belirlenmiş olması daha çok fayda sağlayabilir.

Topçu'nun mektep yani okula yüklediği mana tarih ve geleneğe uygun olmakla birlikte bu anlayışın nasıl kazanılacağına dair somut önerilerinin de olması gerekirdi. Mektep bir ibadethane ise ibadet anlayışı nasıl olmalıdır? İnsanların ibadetten anladıkları ne olmalıdır? Bu konuda nasıl anlayış birlikteliği sağlanacak ki okul bir mabet gibi görülebilsin? Maddeye dayalı eğitim anlayışları maneviyatla nasıl anlaşılabilir? Akıl ve aşk birlikteliği mektepte somut olarak nasıl sağlanabilir? Bu sorulara benzer çok sayıda sorunun cevabını idealist yaklaşımlarla inşa edilmiş düşünce sistemi içerisinde bulmak zordur. Çünkü ideal çizgiler gerçek hayat durumlarının çok ötesini hedeflemekle birlikte, karşılaşılan sorunları daha yakından mercek altına alarak inceleme fırsatı bulmaz.

Topçu'nun eğitim, okul ve öğretmen kavramlarına yüklediği idealist içerikler gerçek hayatla hem uyum hem de uygulanabilme sorunu yaşayacak niteliktedir. Bununla birlikte, modern eğitimin sorunları ve açmazlarına karşılık Topçu'nun teorik bakımdan tutarlı ve somut bir kavramsallaştırma inşa ettiği de söylenemez (Gündüz, 2015). Eğitim, okul ve öğretmen kavramlarına yüklediği idealist manaların gerçek hayat durumları karşısında geçerliğini koruduğunu söylemek zordur. Örneğin, öğretmene yüklenen görev anlayışı göz önünde bulundurulursa, tarif edilen niteliklerin nasıl kazandırılacağına dair somut önerilerin olması gerekirdi. Oysa daha çok afaki yaklaşımlar söz konusudur. Adeta aşırı idealist yaklaşımdan dolayı gerçek hayat durumları göz ardı edilmiş gibidir.

Sonuç

Nurettin Topçu'nun eğitim, öğretmen ve okul kavramlarına bakışı, büyük idealler ve hedefleri işaret ediyor olmasına rağmen, gerçekte uygulanabilecek yönleri de vardır. Bunların tespit edilerek, uygulanabileceklerin uygulanmasında fayda olabilir. Fakat özellikle bu idealist yaklaşımların temelindeki hareket felsefesi ve onun şekillendirdiği mustarip ruh halinin göz önünde bulundurulması şarttır. Sürekli bir ıstırap ve ideale ulaşamama yanıklığı yerine, varlıkları var eden kaynağı tanımanın süruru ile hayata bakmanın neşesi ve huzurunu yansıtan bir yaklaşım, eğitim meselelerini çözmeye daha çok katkı sunabilir.

Kaynakça

- Gündoğan, A.O.(2006).Topçu ve hareket felsefesi *Hece Dergisi*, (Topçu Özel Sayısı), Yıl: 10, Sayı: 109.
- Gündüz, M. (2015). Muhafazakâr-Modernist bir cumhuriyet aydını: Nurettin Topçu'nun eğitim görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 45-88.
- Kara, İ. (2009). Ahlak davasına adanmış bir ömür: Nurettin Topçu. *İş Ahlakı Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 89 – 101.
- Kara, İ. (Ed.). (2009). *Nurettin Topçu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Topçu, N. (2017).*İsyân ahlâkı*. (Tercüme: Mustafa Kök-Musa Doğan). İstanbul: Dergâh Yayınları, 22.Baskı.
- Topçu, N. (1997). *Türkiye'nin maarif davası*. (Haz. Ezel Erverdi-İsmail Kara). İstanbul: Dergâh Yayınları, 3. Baskı.

- Topçu, N. (2004). *İradenin davası / devlet ve demokrasi*. (Haz. Ezel Erverdi-İsmail Kara), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2006). *Var oluş felsefesi, hareket felsefesi*. (Haz. Ezel Erverdi-İsmail Kara). İstanbul: Dergâh Yayınları, 2. Baskı.
- Utku, A.(2016).Nurettin Topçu: İtaatkârlık ve isyan bir inanç psikolojisi taslağı. *Temaşa*, Sayı 5, 33-48.

SUMMARY

A critical review of Nurettin Topçu's understanding of Education, Teacher and School

Keywords: Nurettin Topçu, education, teacher, school

Purpose

Nurettin Topçu is an outstanding thinker of Republican era in Turkey. In this study, Topçu's ideas on education, teacher and school. Topçu's view on education, teacher and school is not analyzed in detail and not compared to the views of the other thinkers in the field. The main purpose of this study is to summarize Topçu's views on education, teacher and school influenced by his action philosophy and to determine its capability to solve today's educational issues.

Method

Nurettin Topçu's studies on education was published as a book called "*Türkiye'nin Maarif Davası*" contains the views of Nurettin Topçu on education, teacher and school as well. Therefore a literature review is made focusing on this book generally in the study. The method of the study is analysis and critical description.

Result

Nurettin Topçu grounds his arguments on a dynamic interpretation of Islam which is related to a mystical approach represented by sufis. The term "action" is core concept of his philosophy which has the roots related to the Christian mystical philosophy represented by Maurice Blondel and Louis Massignon and it is also related to the ideas of Immanuel Kant and Henri Bergson.

In Topçu's view, the life of a nation is based on education. If there is no education then there is no nation. Education determines the direction of the nation. Briefly what is called a nation is the education it has. The term education here, has a transcendental dimension and is not bounded by the schools. It's related to lifelong learning. The transcendental dimension is determined by the historical context of the nation.

Nurettin Topçu sees the teacher as the fundamental component of education. Teacher is not just an instructor or knowledge conductor. Teacher is a model of perfect human. What is to be learned is reflected by the teacher in real life. Teacher also is a guide who teaches thinking and stating the ideas. Beside this the teacher is not a merchant. There is no relation between the teaching and the salary. One, who devoted to education as a teacher, never works to earn. The divine value of teaching can't be measured by financial scales. Teaching is an act of spirit. Being a real teacher, who is devoted, makes the job of teaching as a holy action. Doing the job with this belief is a kind of love that can't be expressed through words. Reaching to this limit there should be divine considerations.

The school is the place of learning in Topçu's view. He sees learning as an act of apprenticeship. The school is a workshop, the student is an apprentice and the teacher is a master. Apprentice learns from the master's task, in the same manner the student learns the truth from the teacher. According to Nurettin Topçu, there is a master and apprentice relation between teacher and student. But the power is not at the focus of this relation. The teacher is not a commander and the student is not an ordinary listener. They both have responsibility to learn the transcendental meaning of the life and science. The transcendental meaning that embedded in our historical consciousness should be revealed via school and education under the guidance of the teacher.

Although being regarded as an ordinary conservative thinker for his holy nationalist ideas, Nurettin Topçu should be reviewed carefully. Because having huge problems, any suggestion and idea whether is a minimal amount of help or a powerful fact shifting the paradigms could help to cope with the problems related to our educational system must be taken into consideration. Especially the ideas which reflect our people's characteristics must be read unbiasedly and the beneficial suggestions to modern problems should be chosen to apply as a solution.

It's difficult to say that the idealistic meanings of education, school and teacher is valid in real life conditions. Taking into consideration the responsibility of teacher as an example, it must be explained in detail how to gain these qualifications. There is an ideal approach which is beyond the realities. Moreover, the excessive idealistic meanings put the real life situations in shade.

Despite having idealistic goals, some of Nurettin Topçu's views on education, teacher and school can be applied to real life conditions. But, especially the philosophy behind the ideas of this approach and the suffered mood must be taken into consideration. Instead of feeling suffer because of not being able to reach the ideals, feeling the joy and peace of knowing the existential source of existents could be more helpful to solve educational issues.